

strâmb; cinstește pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți“ (Matei XIX, 16-19). Noutatea interpretării Decalogului vine din raportarea la „iubirea aproapei“ precum propriul sine. S-ar putea crede că centrul de greutate nu mai este Dumnezeu ci omul. Putem crede lucrul acesta pentru că Dumnezeu S-a făcut om. Astfel singura lege de viață este iubirea.

Unitatea, chiar și cea lăuntrică nu poate fi posibilă fără raportarea la o formă de legiuire. A ști poate fi folositor într-o ecuație a discursului despre veșnicie; poate fi în schimb și o povară în a da un răspuns care să facă posibilă șederea de-a dreapta lui Dumnezeu. De aceea și Moise a subliniat: „ascultă, Israele, poruncile și legile pe care le voi rosti Eu astăzi în auzul urechilor voastre: învățați-le și siliți-vă să le pliniți“ (Deuteronom V, 1).

Prezentarea de față a Decalogului poate fi asimilată unui adevărat catehism scris de teologi de marcă și de părinți duhovnicești care fac posibilă prima parte a cuvintelor lui Moise: „învățați-le ...“ ca parte a împlinirii. Nu poți împlini ceva ce nu știi sau nu ai făcut posibilă cunoștința. De aceea, aprofundarea semnificațiilor celor zece porunci ne oferă o mai bună cunoaștere a lor, spre împlinirea lor și spre a avea viața veșnică.

Binecuvântăm apariția acestor volume și nădăjduim ca silința împlinirii poruncilor să fie cu însutit rod duhovnicesc.

+ GALACTION

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Introducere

În anul 1932, pe când se afla în Leurda Gârboului, județul Someș, ca administrator parohial, Părintele Ieromonah Nicodim Mândiță a terminat de întocmit o carte ce a numit-o **Cheia Raiului**. Conținutul și motivul care l-a determinat să o scrie, îl aflăm în unul dintre paragrafele precuvântării:

„Văzând cum mulți creștini vin la Sfântul Scaun al Spovedaniei nepregătiți: fără Duh umilit, fără inimă înfrântă și smerită pentru a scăpa de urgia Dumnezeiască, fără cunoștința păcatelor făcute, care le împovărează sufletele, fără hotărârea de a-și îndrepta viața și a face fapte bune cu care să se răscumpere când vor fi puși în cumpăna dreptății (Daniel 7, 10), m-am apucat treptat, treptat, cu vreme și fără de vreme, a aduna: păcatele cu care m-am întâlnit la Spovedanie, cele după întrebările ce se pun la Spovedanie din Molitfelnic și felurite cărți de Spovedanie, (a Preotului Toma Gherasimescu-Roman, a Preotului Antipa Dinescu, Schitul Icoana București, ș.a.) din Pidalion, din Sfintele Pravile și auzite din popor, unde își au cuib, cum și din felurite cărți religioase. Am căutat apoi canonisirea unora din păcate care s-au putut găsi în Pidalion, Sfintele Pravile și Nomocanoane și le-am așezat dedesubt, în notă, pentru a cunoaște fiecare din noi greutatea fiecărui păcat și canonisirea lui, ca atunci când Preotul Duhovnic ne dă canonul, fiecare, în loc de a cârți să ne silim din rășputeri a ne face canonul dat și de putem – adică de vrem – să ne facem și îndoit și întreit canonul dat.“

În felul acesta s-a născut una dintre cele mai documentate și accesibile lucrări în materie de pregătire pentru spovedanie, iar pentru cei sincer interesați, puțința de a discerne unde se încadrează patimile și păcatele lor, în hățișul de nepătruns al „gustărelor“ ispitorului.

Cartea aceasta este formată din trei părți:

Partea I care cuprinde șapte capitole: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor“; „Începutul Pocăinței“; „Nu lăsați Pocăința

pe mâine"; „Grozăvia Spovedaniei fără pregătire”; „Mare este Taina Spovedaniei”; „Calea către Sfânta Spovedanie” și „Folosul canonului de la Sfânta Spovedanie”.

Partea a II-a care cuprinde *Îndreptarul de spovedanie* cu titlul: „**Oglinda Duhovnicească**, arătătoare rănilor sufletești și doctoriilor vindecătoare”.

Partea a III-a care cuprinde cinci capitole: „Folosul Spovedaniei adevărate”; „Misterul edificării Sfintei Biserici Ortodoxe Universale”; „Care păcate mărturisite rămân neiertate?”; „Binefacerile Pocăinței” și „Sigiliul Spovedaniei”.

În prima parte este prezentată învățătura necesară pentru pregătirea de Spovedanie, în a doua parte se află *Îndreptarul de Spovedanie* însoțit de învățături, sfaturi și canoane pentru fiecare păcat în parte, iar la sfârșit se află înșirate numai păcatele simple, pentru a fi ușor de consultat și selectat în timpul pregătirii de spovedanie și a notării celor pe care le-am săvârșit. În partea a treia se află învățătura care sfătuiește pe cel se s-a spovedit, ce trebuie să facă și cum să se poarte după spovedanie, pentru a se folosi și îndrepta sufletește.

Datorită numărului mare de pagini care, implicit ar fi dus la un preț de cost al cărții foarte ridicat, pe de o parte, iar pe de altă parte, datorită timpului îndelungat de executare, ar fi produs un blocaj financiar foarte mare, aproape imposibil de suportat, de aceea ucenicii Ipodiaconi ai părintelui Nicodim, care se ocupau cu tipărirea și difuzarea acestor cărți, s-au văzut siliți să le scoată în broșuri de câte 32 până la 48 de pagini, și care să fie imediat difuzate, pentru a putea să scoată pe următoarea, cu banii încasați de la prima. Ca drept dovadă, că tipărirea unei cărți dura foarte mult, datorită nivelului tehnic incomparabil inferior celui de astăzi, la sfârșitul acestei cărți, pe care o avem în față, se află următoarea consemnare: „*Mulțumită Preasfântului Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Care ne-a sprijinit a trece prin multele greutăți întâmpinate în îndelungata vreme a tipăririi acestei cărți*”.

„*A început a se tipări la Înălțarea Sfintei Cruci (14 septembrie 1932), și s-a terminat de tipărit la Buna-Vestire, (25 martie 1934)*”.

Plinirea tuturor bunătăților Tu ești Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeu nostru... Umple de bucurie și de veselie sufletele noastre și ne mântuiește pe noi ca un mult milostiv și iubitor de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”.

Toate titlurile din Partea I-a și Partea a III-a, pe care noi, în ediția nouă le-am transformat în titluri de capitole, în ediția din 1932 ele au fost titluri de broșuri. Numai Partea a II-a, datorită specificului ei nu a putut fi fragmentată și a fost tipărită în formă de carte, având un număr de 400 de pagini.

Datorită crizei economico-financiară pe care o traversăm, ca și părinții Ipodiaconi la vremea aceea (1929-1933), e posibil să fim nevoiți și noi să folosim același mijloc, de a tipări cărțile de învățătură ortodoxă, în format de broșuri.

Partea a II-a în care este cuprins *Îndreptarul de spovedanie* cu toate canoanele, învățăturile și notele explicative, și care a fost numită: „**Oglinda Duhovnicească**, arătătoare rănilor sufletești și doctoriilor vindecătoare”, timp de 11 ani nu a mai fost retipărită, adică până în anul 1943, datorită crizei financiare și apoi a războiului care s-a declanșat. În această perioadă de timp, Părintele Nicodim a lucrat fără preget și pe structura **Îndreptarului de Spovedanie**, care cuprindea: *Păcatele împotriva Duhului Sfânt, Păcatele strigătoare la cer, Păcatele împotriva celor zece Porunci* (din Decalog), *Cele șapte păcate de moarte, Păcatele împotriva milosteniei sufletești și Păcatele împotriva milosteniei trupești*, a adunat materialul necesar și potrivit fiecărui fel de întrebare, și astfel, din această lucrare numită: **Oglinda Duhovnicească**, având un număr de 400 de pagini, s-au născut șase volume care purtau același nume și care în total însumau 3676 de pagini, la formatul în care au fost tipărite atunci. În prezent, ediția a doua din anul 2008, format A5 broșat, însumează 2672 de pagini.

În primul volum sunt tratate *Păcatele împotriva Duhului Sfânt și Păcatele strigătoare la cer*. În volumul al 2-lea sunt tratate *Poruncile I, II, III și IV* din Decalog, în al 3-lea volum, *Poruncile V, VI și VII*, iar în al 4-lea volum, *Poruncile VIII, IX și X*. În volumul al 5-lea sunt tratate *primele patru Păcate de moarte din cele șapte: mândria, zgârcenia, desfrâul și zavistia*, iar în al 6-lea volum, *lăcomia și mânia*.

Primul volum din **Oglinda Duhovnicească** a apărut în 13 iunie 1943 și ultimul volum în 18 iunie 1947. Având în vedere că în această perioadă de patru ani, pe lângă cele șase volume ale **Oglinzii Duhovnicești**, s-au mai tipărit și alte lucrări (trei volume despre lux) precum și diferite broșuri, ne cuprinde mirarea cum au putut acoperi cheltuiala, cât și timpul necesar pregătirii textului

pentru macheta de tipar, întrucât culegerea se făcea manual. În privința activității de tipărire, am aflat din gura Părintelui Ipodiamon Vasile Poițea, cel care se îngrijea de tipărirea cărților Părintelui Nicodim, în timpul războiului aflându-se în București, că, în timp ce americanii bombardau Ploieștiul și Bucureștiul, dâșii au tipărit aproape neîntrerupt, pentru faptul că era foarte mare spațiu tipografic liber, și adeseori când se dădea alarmă ei nu întrerupeau lucru, având nădejde că Dumnezeu îi poate apăra chiar și în afara adăposturilor. Tocmai datorită acestui fapt, în anul 1964 s-au găsit în stoc și au fost confiscate 500 000 de volume, însumând 25 t de carte din trei depozite din București și unul din Bunești - Argeș, satul natal al Părintelui Nicodim.

Dar tot atât de minunat este și faptul de a acoperi costurile pentru hârtie, consumabile și manoperă în această perioadă atât de critică și periculoasă. Acest răspuns ni-l dă Părintele Nicodim în textul precuvântării de la **Oglinda Duhovnicească** volumul întâi, prin cele scrise aici: „*Epuizându-se cartea Oglinda Duhovnicească ediția I, acum ne vedem siliți ca să o tipărim din nou cu ajutorul lui Dumnezeu. Mulți creștini dornici de mântuire, care au citit-o, auzind că s-a terminat, ne-au scris din toate părțile, rugându-ne stăruitor să o tipărim din nou și să le-o trimitem, că au mare trebuință de ea. Adeseori ne-au cerut-o și unii din frații preoți, monahi și monahii, spre a o folosi pentru sine și popor. Războiul care ne-a atras și pe noi românii în vârtejul lui vijelios și în scumpetea aceasta mare, ne-a împiedicat de a o tipări până în prezent. Anul acesta Dumnezeu ne-a trimis un suflet mare, nobil, pios, plin de râvnă Sfântă pentru această lucrare folositoare Ortodoxiei și mântuitoare de suflete, contribuind cu dărnicie la cumpărarea unei cantități de hârtie pentru retipărirea ei. Lângă acest suflet ales, s-au mai adăugat și alte suflete mărișoare și mai mici, care ne-au împrumutat sub felurite forme, spre a putea păși înainte cu retipărirea acestei cărți atât de folositoare sufletelor creștinești*».

Noi cei de la Editura Agapis, (fondată în 1992) deținând dreptul de autor asupra operei Părintelui Nicodim Măndiță, tipărită și în manuscris, obținut pe cale succesorală prin unicul său frate în viață și a fiilor săi, cât și dreptul de moștenitori testamentari ai ucenicilor săi, părinții ipodiamoni: Vasile Poițea și frații Ioan și Constatin Măgirescu, am avut datoria să ne ocupăm de tipărirea acesteia. Cu

ajutorul lui Dumnezeu am reușit să retipărim toate cărțile editate între anii 1924-1948, mai puțin trei lucrări, pe care nu am reușit să le scoatem. De asemenea am tipărit și câteva cărți aflate în manuscris, precum: **Calea sufletelor în veșnicie sau Vămile Văzduhului**, lucrare în două volume, **Priveghiul Creștinesc, Judecata Particulară, Fuga din Sodoma și Gomora, Minunile Maicii Domnului și Caii Apocaliptici**, singurul volum păstrat în dosarele de condamnare din 1964, dintr-un număr de 40 de volume, ale vastei lucrări numită **Priveliști Apocaliptice**, care împreună cu alte manuscrise și cele 25t de carte, au fost orientate la topit, prin hotărârea definitivă și irevocabilă a Tribunalului Militar București.

Dintr-un număr 46 de titluri, tipărite într-o singură ediție, 20 au fost tipărite și în ediția a doua, iar un număr ceva mai mic, prin excelență **Viața Maicii Domnului, Minunile Maicii Domnului și Îndreptarul de Spovedanie**, s-au cerut ca să nu lipsească nicio dată, sau pentru perioade de timp foarte scurte. După ce am trecut în revistă pe scurt și cu caracter general situația tirajelor, acum ne vom îndrepta atenția asupra celor șase volume ale cărții **Oglinda Duhovnicească**.

Prima ediție a acestei cărți s-a tipărit între anii 1996 și 1999 iar ediția a doua s-a tipărit în cursul anului 2008. Această lucrare se poate considera printre cele de căpătâi, datorită faptului că tratează și dezbate, așa cum am amintit și mai sus, o mulțime de greșeli și păcate, pe care le-am săvârșit „*cu voie sau fără de voie, cu fapta sau cu cuvântul, cu știință sau cu neștiință, în timp de noapte sau de zi, cu mintea și cu gândul, cu vederea, cu auzul, cu mirosul, cu gustul, cu pipăirea și cu toate simțirile noastre cele sufletești și trupești, cu care pe Domnul Dumnezeu nostru L-am mâniat și pe aproapele l-am nedreptățit*”.

Cercetând și aprofundând asupra importanței învățăturilor ce ne îndrumă să cunoaștem cât de vătămătoare sunt păcatele care ne seduc și robesc și cât de necesare sunt virtuțile care ne luminează și înobilează viața, la un moment dat ne-a atras atenția întrebările celor Zece Porunci. În acest timp s-a născut ideea unei lucrări de sine stătătoare care să cuprindă toate învățăturile adunate și pregătite de autor în cele trei volume ale **Oglinziei Duhovnicești** și îmbogățirea tematicii fiecărei Porunci cu învățături potrivite, culese și din celelalte scrieri ale Părintelui Nicodim, cât și din alte scrieri

duhovnicești ale Sfinților Părinți sau ale unor erudiți teologi, folosind, de la caz la caz, ca sursă chiar și internetul, cu specificarea adresei de unde a fost cules textul respectiv.

După ce au fost pregătite câteva volume, le-am prezentat Preasfințitului Părinte Galaction pentru verificare din punct de vedere teologic ortodox, cu rugămintea de a fi tăiat fără milă orice lucru neclar, mergând până la anularea a tot ce s-a lucrat. Preasfinția Sa a tratat lucrurile cu competență și obiectivitate, în ce privește conținutul, și pe deasupra a consemnat în corectură greșelile strecurate la culegerea textelor, pentru care îi mulțumim cu recunoștință.

Datorită faptului că autorul întrebărilor din cuprinsul celor Zece Porunci, cât și a învățăturilor explicative, adunate și din celelalte scrieri ale sale, este Părintele Nicodim Măndiță, am găsit de cuviință ca să-l trecem ca autor pe Sfinția sa, în semn de prețuire și iubire fiască. Pentru aceasta cerem iertare de la cititori și îi rugăm să nu considere că ne ascundem în spatele Părintelui, ca și cum ne ferim să fim cunoscuți, având ceva de dosit. Tocmai din acest motiv, pentru a nu fi înțeleși greșit, am recurs la această lungă și poate oboșitoare „introducere“.

Noi considerăm că orice creștin, orice rang ar deține, dacă dorește cu sinceritate să ofere Mântuitorului Hristos, un dram de iubire și recunoștință, pentru jertfa Sa cea Sfântă, nu va mai căuta niciodată să afle cât și ce i se cuvine să primească pentru ceea ce a făcut.

Editura

Explicarea Decalogului

Decalogul are o valoare absolută și veșnică, fiind temelia întregii învățături morale. Valoarea lui absolută se explică prin concordanța sa deplină cu dispozițiile legii morale naturale, a cărei consecință este. De aceea, se spune despre Decalog că este „glasul ordinii morale celei veșnice a lui Dumnezeu“. După expresia unui teolog, „Decalogul accentuează unitatea și spiritualitatea lui Dumnezeu și pune cinstirea lui Dumnezeu în fruntea tuturor datoriiilor morale, chiar și sfințenia gândului, și reglementează raportul dintre oameni, rămânând neatacabil până azi“.

Decalogul (Ieș. 20, 2-17) este pecetluirea dumnezeiască a îndreptarului sădit dintru început de Creator în firea noastră, ca să ne călăuzească pe căile vieții. Înainte de a fi scrise pe table de piatră, aceste porunci au fost întipărite de Dumnezeu în cugetul și inima protopărinților noștri. Dar după căderea lor în păcat, a fost nevoie ca aceste porunci să fie din nou amintite în fulgere și tunete, în sunete de trâmbiță (Ieș. 19, 16), să fie săpate în piatră și așezate de Moise în Chivotul Legii, din altarul Cortului Sfânt.

Cu toate că Decalogul este temelia moralității, așa precum rezultă din însăși ființa religiei mozaice, totuși el a devenit baza adevăratei morale numai atunci când a fost completat cu idei mult mai înalte și mai valoroase în sensul și în spiritul profeților, dar mai ales în spiritul învățaturii evanghelice (cf. Mt. 5, 20-48). De aceea în explicarea Decalogului va trebui să ținem seama și de aceste considerații.

Porunca a IV-a:

«ADU-ȚI AMINTE DE ZIUA ODIHNEI, CA SA O SFINTEȘTI».

«Șase zile să lucrezi și-ți fă în acelea toate treburile tale, iar ziua a șaptea este odihna Domnului Dumnezeului tău; să nu faci în acea zi nici un lucru, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, și nici un dobitoc al tău, nici străinul cel ce locuiește cu tine. Căci în șase zile a făcut Domnul cerul și pământul și marea și toate câte sunt într-insele, iar

în ziua a șaptea s-a odihnit; pentru aceea a binecuvântat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o».

Prin cuvintele introductive: „Adu-ți aminte...», Dumnezeu atrage deosebita luare-aminte asupra însemnătății acestei porunci de caracter absolut pozitiv și anume asupra însemnătății zilei de odihnă consfințită de Dumnezeu: ziua sâmbetei. Prin ea ni se amintește că precum Dumnezeu a făcut întreaga lume în șase zile iar în ziua a șaptea s-a odihnit, tot astfel și noi să ne odihnim în ziua a șaptea de tot lucrul nostru, folosind această zi pentru reculegere și examinare sufletească, precum și pentru ridicarea cugetului nostru către Dumnezeu. Repausul zilei sabbatului nu este deci numai o reținere de la lucrările fizice, ci și un prilej de examinare a vieții, de aducere aminte de toate binefacerile lui Dumnezeu și îndeosebi de o aducere aminte plină de recunoștință față de crearea lumii. Această poruncă – total necunoscută moralei păgâne – înalță creatura din punct de vedere moral.

Prin dispozițiile ei speciale, această poruncă precizează mai lămurit prescripțiile legii morale naturale în legătură cu cinstirea lui Dumnezeu și anume fixează o zi anumită pentru preamărirea lui Dumnezeu (cultul divin), dar modul și jinduielile acestei cinstiri se precizează îndeaproape prin alte porunci pozitive, care formează legea ceremonială, dar care își au izvorul în această poruncă.

Prin faptul că această poruncă precizează numărul zilelor în care fiecare trebuie să lucreze («Lucrează șase zile și-ți fă în acelea toate treburile tale», cf. Exod 20, 9), ea impune tuturor îndatorirea de a munci. Mântuitorul arată sfințenia muncii prin cuvintele: „Tatăl Meu lucrează până acum și Eu lucrez“ (Ioan 5, 17), iar Sfântul Apostol Pavel scrie tesalonicenilor: „Iar dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce“ (2 Tes. 3, 10).

Faptul că în Noul Testament ziua sabbatului (sâmbetei), deci, ziua a șaptea, a fost înlocuită cu ziua duminicii (ziua întâi) nu schimbă întru nimic caracterul sfințeniei zilei de odihnă, după cum nu îndreptățește pe nimeni a serba mai departe ziua sâmbetei ca zi de odihnă și nu ziua Duminicii. Cât privește motivele pentru care în Noul Testament ziua sâmbetei a fost înlocuită cu ziua duminicii, nu este locul a ne ocupa amănunțit de ele, aceasta ținând de domeniul Liturgiciei.

Scurte, limpezi și larg cuprinzătoare, cele zece porunci alcătuiesc un îndreptar de căpetenie al vieții morale creștine, fără care nu-i cu putință nici un fel de virtute și vrednicie. Ele stau la temelia vieții morale a fiecărui creștin. Fără păzirea lor nu putem păși spre ceva mai înalt. Căci, pe lângă îndatorirea de a nu face rău, avem și pe aceea de a face bine. Cele zece porunci sunt o frână și o stăvilă în calea iubirii nemăsurate de sine, a silniciei și a răutății.

Descoperite de Dumnezeu lui Moise acum 3500 de ani ele nu și-au pierdut deloc însemnătatea. Ele sunt și azi cel mai de seamă îndreptar de viață, recunoscute de credincioși ca o veche și prețioasă comoară de învățături morale.

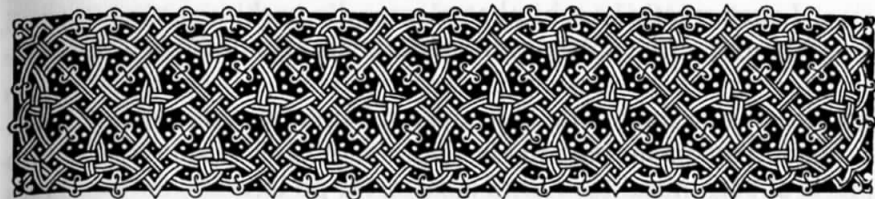
Mântuitorul are cea mai mare prețuire pentru Decalog, din care nu schimbă nimic, ci numai îl întregeste, îl întărește și împlinește (Mt. 5, 17).

Prețuirea Decalogului din partea Mântuitorului se arată prin cuvintele Sale: „Oricine va învăța și pe alții să le păzească, va fi chemat mare în Împărăția cerurilor“ (Mt. 5, 19). De asemenea, tânărului bogat îi spune: „Dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile“ (Mt. 19, 17). Întrebat care anume, Mântuitorul înșiră o parte din poruncile Decalogului, la care adaugă: „Să iubești pe aproapele ca pe tine însuși“ (Mt. 19, 19).

În Predica de pe munte, Mântuitorul a întregit poruncile Decalogului, osândind orice jurământ zadarnic, oprind mânia și jignirea față de semenii noștri, îndemnând să facem bine chiar dușmanilor noștri și în sfârșit, osândind păcatul chiar cu vorba și orice dorință vinovată (Mt. 5, 5).

Cu alt prilej, și anume când a fost întrebat care poruncă din lege e mai mare, Mântuitorul le-a cuprins pe toate în porunca iubirii lui Dumnezeu și aproapelui, zicând: „Aceste două porunci cuprind toată legea și proorocii“ (Mt. 22, 35-40).

Sfânta noastră Biserică prețuiește Decalogul ca începutul și temelia vieții creștine, așezându-l în fruntea tuturor celorlalte porunci și îndatoriri ale credincioșilor ei (*Teologia Morală Ortodoxă*, Vol. 1, pg. 127-135, EIBM BOR București 1979).

Porunca a IV-a

Porunca a patra este aceasta: „*Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești. Lucrează șase zile și îți fă în acelea toate treburile tale, iar ziua a șaptea este odihna Domnului Dumnezeuului tău: să nu faci în acea zi nici un lucru: nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul care rămâne la tine. Că în șase zile a făcut Dumnezeu cerul și pământul, marea și toate câte sunt într-însele, și în ziua a șaptea s-a odihnit. De aceea a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o*” (Ieș. 20, 8-11).

Această poruncă învață două lucruri și anume: datoria muncii în timpul celor șase zile ale săptămânii și datoria de a sărbători ziua a șaptea, ca zi de odihnă, închinată Domnului.

Da, munca este o datorie pentru fiecare creștin, căci spune Sfântul Apostol Pavel: „*Dacă nu voiește cineva să lucreze, nici să mănânce*” (2 Tes. 3, 10).

După învățătura Sfintei noastre Biserici, Dumnezeu a dat porunca muncii de la început, când l-a așezat în grădina raiului: „*Ca s-o lucreze și s-o păzească*” (Fac. 2, 15). Aceasta înseamnă că omul avea îndatorirea să muncească și înainte de căderea în păcat. Firește că munca aceea nu era deloc obositoare și grea, totuși era o îndatorire de viață. După păcatul strămoșesc, însă, când puterile omului au slăbit și pământul a fost blestemat din pricina păcatului, munca s-a făcut mai cu greutate și omul a trebuit să-și câștige cele trebuincioase vieții sale „*întru sudoarea feței*” (Fac. 3, 17, 19). Astfel este lesne de înțeles că din pricina asprimii ei, munca nu a fost făcută cu plăcere. Lumea veche căuta să scape de ea, o privea ca o înjosire, se rușina de ea și o lăsa pe seama sclavilor.